

Slomška, svojega prvega pisatelja, Slovenec ne bo nikdar pozabil; bogoljubnega kristijana in za božjo čast gorečega škofa bodo tudi inostranski narodi slavili in častili in njegovo ime spoštljivo imenovali, kajti „spomin pravičnega ostane vekomaj“.

M. Močnik.

Pomenki

o

slovenskem pisanji.

XLVII.

U. Jugoslovanom se prištevajo — razun Slovencev, Hrvatov in Serbov — tudi Bulgari. I njihovo ime se piše mnogotero. Tu se bere *Bulgar*, tam *Bolgar*, tu in tam celo *Bugar*; in ravno tako se glasi prilog zdaj *bulgarski*, zdaj *bolgarski*, časi tudi *bugarski*.

T. „Bulgari, tuj narod, so med Sloveni se naselivši sčasoma se njih navad in jezika navzeli, ter ga z drugimi sosedi mnogo premenili“ — sem pisal pred nekaj leti, in takrat sem djal, da imenovanje „bulgarski“ je tuje, ni domače, ni slovansko.

U. Kaj le pomeni, in kako ga razlagajo?

T. Spet nama mora biti vodnik — šafařík. Ta bistri starinar v zgodovini in v jezikih našteje razne oblike tega imena, ki so brati v starih knjigah (*Bulgar*, *Burgar*, *Borgar*, *Wurgar*, *Vulgar*, *Bular*, *Bilir* i. t. d.), ter pové, kako so menili eni, da se vjema ime a) z *bolgar* — *boljar*, *boljarin* — *bojarin* (*boljarji* — *proceres*); ali b) *Wolga* (*bolgar-wolgar*), — bodisi da so ga dobili oni po reki ali reka (st. *Волга*) po njih (pravilno bi se glasilo *Wolžanin* mn. št. *Wolžane*); ali c) — kakor sam misli — da je tuje (sarmatsko) iz *Bul* in *gari* (*gir* — *guri* — *gauri* t. j. zemlja, kraj cf. *Hungari*).

U. Kako mi je toraj pisati, kaj mi svetuješ?

T. Staroslovenska oblika je *Bl'garin'*, ruska *Bolgar*, serbska *Bugar*; kdor će posnemati Ruse, piše *Bolgar* — *bolgarski*, kar se po navadni prestavi glasnikov (pr. stsl. *bl'ha* nsl. *bolha*) tudi v sedanji slovensčini skazati dá. Kdor se će bližati Serbom ili Hrvatom, piše pa *Bugar* — *bugarski*. Sami rabijo v novejših knjigah cirilski pisanih „*bl'garski* in *bulgarski*“. Jest vendar pišem naj raji *Bulgar* — *bulgarski*, in sicer iz

naslednjih vzrokov: 1) V tej obliki se bere v starih olikanih jezikih (gr. *Βουλγαρία* — *βούλγαρος*, lat. Bulgar — rus); 2) v novih tujih vzobraženih (franc., nemšk. i. t. d.); celo 3) v domačih (p. česk. Bulhař, slovašk. Bulhar); 4) stsl. jer' je tudi po Miklosiču v glasu kratek *ě*, in menjava glasniška navadna; in 5) izpeljava po Šafaříku iz Bul- (ne Bu- ali Bol-) in gar — gari.

XLVIII.

U. Po jeziku so Jugoslovani še Rusi, vsaj Rusini.

T. Ali meniš, da se Rus pa Rusin po slovanski loči?

U. Se ve da; Rusin je Ruten (Ruthen), ali — kakor velijo nekteri zdaj — Malorus, mali Rus, ki se loči od Velikorusa, vélikega Rusa tudi v govorjenji in celo v pisanji. Po vzhodnji Galiciji in severovzhodnjem Ogerskem mu pravijo tudi Rusnjak.

T. Da se ta premožni, premnožni in preširni narod razlikuje v besedi in pisavi, ni čudo; ali Rusin je staroslov. oblika, nsl. Rus, in kakor ne praviš po imenu Bulgarin — bulgarinski, Serbin — serbinski, Slovénin — slovéninski, ampak bulgarski, serbski, slovénski, tako se lika po slovnici pravilno tudi Rusin — ruski, ne pa rusinski. Rusin — rusinski, Ruten — rutenski je tuje olikovanje (vid. Schmalzer. Zeitschr. I, 4).

U. Slovenci pišemo ruski pa rusovski, kakor sva že govorila (Jezičn. I, 13.), namesti ruski ali celo ruš'skyj in ruškyj, kar se nahaja v serbskih, pa tudi v staroslovenskih spominkih, vzlasti iz 13. veka. Vendar, ako se ne motim, sem vidil že v marsikterih bukvah obliko Ros, Rosija, rosijski. Kaj mi je misliti o tej pisavi?

T. Po sedanjem Rusovskem so bivali od nekdanj mnogih slovanski in neslovanski narodi z različnimi imeni. V 9. stoletji so prišli Normani iz Skandinavije, Varjazi in Rusi. Varjazi (Waräger) blezo pomeni po latinsk. *foederati* (Heergenossen), in je bilo neki bolj splošnje ime. Imenovanje posebnega rodu ali plemena je bilo Rus, ktero se bere v raznih oblikah (gr. *Ῥως*, *Ῥωσία*, lat. Rhos, Ruzi, Ruzzia, Ruscia, Russia, Rutheni, Ruthenia, nem. Russen, Reussen, Russland, madj. Orosz, tatar. turšk. Urus i. t. d.). Le ti so spravili v svojo oblast posamesne ljudstva ondotnih dežel, ter jim dali

svoje imé. Kaj prav za prav poméni, ne vém. Eni pravijo, da je Rus — Ros iz rodhsi (remiges) in Rodhslogen, Ross-lagen t. j. Küste oder Land der Ruderer; večidel ga posnemajo po družinskem ali rodovinskem primku Rus — Ros (Rurik) ali po vlastnem vojvodu. V staroslovenskih listnicah od 11. do 16. veka je brati le Rusin, Rus' (t. j. Rusija, Rusovsko, Russland), rus'skij (ruski, rusovski, russisch), in Miklosiĉ ima v slovarju svojem: Rusin' russus gr. ῥωσς, rusija, rusk' (cf. rus' flavus nsl. rubellus rōthlich lat. russus it. rosso etc.).

U. Kakor se kaže, je oblika Ros zlasti gerška in morebiti iz gerškega povzeta?

T. »Qui se id est gentem suam Rhos vocari dicebant — sagt der Annalista Bertin.; daraus folgt, dass sie die Russen sich selbst ebenso genannt haben . . . Uebrigens muss man wohl bemerken, dass in allen slawischen Schriften bis ins XVI. Jahrhundert Rus, Rusi, rus'skij u. s. w. niemals Rossjanin, Rossijane, russijskij geschrieben steht; diese letztere Form ist erst durch die griechischen Verbesserer der russischen Kirchenschriften ins Russische gekommen, da die Griechen Ρωσς schreiben« (II, 27.) in »die Form Rossjanin, Rossia ist erst durch griechische Revisoren der russischen Kirchenbücher aus den byzantinischen Jahrbüchern in slawische Bücher eingeschwärzt worden (Slaw. Alterth. II, 28.)«. — Temu nasproti so vendarle sedanji čas Rusi sami zeló jeli pisariti Ross in Rossija in russijskij, in Poljaki, njihovi sosedje, so hotli celo razloček delati med Ros in Rus, rosijskij in ruskij tako, da bi jim uno pomenilo Velikorusa, véliko Rusijo (Grossrussland), to pa Malorusa, malo Rusijo (Kleinerussland), toda — brez vzroka (pr. Schmalzer in Narod. list. česk.).

P a š n i k.

Ne da bi vedili, starši večkrat svoje otroke spridijo. S svojimi otroci se hočejo ponašati; v druščinah otroci ne smejo biti to, kar so, temveč pokazati se morajo ko možje; očetu in materi se dobro zdi, če njih mali prav učeno blebetajo; obe-tajè, žugajè in obdarovajè jih priganjajo k učenju; nevoljni so, in jih svarè, če ne gre tako hitro naprej; lahkomisljeni in hudobni se malo menijo za to; le razgrajajo in razsajajo; njih lenobo ne premaga nobeno svarjenje, in zrastejo čeversti korenjaki; dobri in vboglivi otroci porabljujejo vse svoje nedozorele moči, da bi staršem vstregli, zaostajajo v rasti, postanejo otožni in zamišljeni; v naj boljših letih se vlačijo kakor senca, in umer-